

Rita Dahl

JYRKI

Kokopäivätaiteilija Pellisen
alati muuttuva elämä

JYRKI

Rita Dahl

JYRKI

Kokopäivätaiteilija Pellisen alati
muuttuva elämä

© Kustantamo Tarke 2018

Teksti: Rita Dahl ©

Kustannustoimitus: Noora Lindeman

Ulkoasu: Haron Walliander

Painopaikka: BoD, Saksa 2019

ISBN 978-952-68434-8-3

2. painos

Tekijä kiittää taloudellisesta tuesta
Vantaan kaupunkia ja Jenny ja Antti Wihu-
rin rahastoa.

Sisällysluettelo:

Lukijalle	8
Motto:	10
Esipuhe.....	10
<i>Elämän ensisijaisuus.....</i>	<i>11</i>
<i>Kirjailija kuin kameleontti.....</i>	<i>12</i>
<i>Yhteenottoja</i>	<i>14</i>
<i>Oppitunteja kaidalla tiellä.....</i>	<i>17</i>
<i>Runoilija – kokonaisvaltainen toisinajattelija.....</i>	<i>19</i>
<i>Kielessä retkeilyä.....</i>	<i>21</i>
 1. Lauttasaarella – maalla kaupungissa	 24
<i>Kohtalokas tapaaminen</i>	<i>27</i>
<i>Tunnelmien ja persoonallisuuksien metsästäjä.....</i>	<i>33</i>
<i>Sanat menivät ylösalaisin</i>	<i>35</i>
<i>Lapsuuden Naantali – kuin Niagara.....</i>	<i>36</i>
<i>Taiteellisen etsimisen aikaa.....</i>	<i>40</i>
 2. Esikoisesta eteenpäin	
– elämä kielessä "Tehän olette runoilija".....	47
<i>Aivan uuden modernisminsa edustaja.....</i>	<i>58</i>
<i>Kuuskaajaskari – metafysiset maailmassaolon kokemukset.....</i>	<i>67</i>
<i>"Jos on oltava iloinen"</i>	
<i>-runossa Pellinen selventää katsomisen luonnetta:</i>	<i>73</i>
<i>Niin toisin kuin kukaan.....</i>	<i>76</i>
<i>Hurmioitunutta proosaa Kilven jalanjäljissä</i>	<i>82</i>
<i>Keidas keskellä Helsinkiä.....</i>	<i>91</i>
<i>Runoilijan osa on tunnustella itseä maailmassa.....</i>	<i>96</i>
<i>Muutaman säkeen mittainen maailma</i>	<i>103</i>
<i>Moskovassa kaikki on toisin.....</i>	<i>107</i>
<i>Maailman pimenevät kadut.....</i>	<i>109</i>
<i>Runoilijan proosaa.....</i>	<i>127</i>
<i>Elämä jatkuvasti alkamassa.....</i>	<i>132</i>
<i>Valon ja varjon liikettä</i>	<i>134</i>
<i>Kuninkaana varjojen maassa.....</i>	<i>138</i>
<i>Eläimet ihmistyyppeinä.....</i>	<i>141</i>
<i>Yksinäisyydessä kasvaa tunnelma</i>	<i>143</i>
<i>Selkeää proosaa arjesta.....</i>	<i>147</i>
<i>Mahdoton ihailun kohde.....</i>	<i>150</i>
<i>Vapaan itsen modulaatiot.....</i>	<i>156</i>

<i>Minuuden yksinäinen kirkko.....</i>	<i>159</i>
<i>Lauttasaareen läikkynyt Elannon kalja</i>	<i>161</i>
<i>Myllykallio kuin maailma</i>	<i>165</i>
<i>Sydämellinen intiaani</i>	<i>172</i>
<i>Mieli matkaa maailman ympäri.....</i>	<i>176</i>
<i>Korsista humalassa.....</i>	<i>182</i>
<i>Unenomaisessa liikkeessä.....</i>	<i>185</i>
<i>Kallion jyrkänteitä</i>	<i>190</i>
<i>Kuvitteelliset kaunottaret yössä.....</i>	<i>198</i>
<i>Elämän välttämättömyydet.....</i>	<i>200</i>
<i>Metalyrisyysden aika ei ole ohi.....</i>	<i>204</i>
<i>Tämän maailman tuolla puolen.....</i>	<i>207</i>
<i>Atonaalista säännöllisyyttä</i>	<i>208</i>
<i>Aurinko on voimamme.....</i>	<i>221</i>
Jyrki.....	228
<i>Halu kohti sisättöjä.....</i>	<i>229</i>
<i>Kielisaunassa</i>	<i>230</i>
<i>Semanttisia täsmäluoteja.....</i>	<i>231</i>
<i>Flyygeli.....</i>	<i>233</i>
<i>Tanhuja kenen tahansa kanssa.....</i>	<i>234</i>
<i>Polttopiste itsessä.....</i>	<i>235</i>
<i>Kävelyä aamusta varhain</i>	<i>236</i>
LÄHTEET:	237
1. Yritin vain kurkistaa henkilökohtaiseen kivijalkaasi.....	258
2. Olisiko nyt aika astua ulos kivijalasta.....	262
3. Krokodiili, joka ei halunnut tulla virrasta ylös pieniä poikia syömään	270
4. Onneksemme aika on soikea ja paukkuu kuin kuminauha ...	281
5. Mahdollinen kosmos	298
6. Ikkunat olivat liian matalat	303
7. Muoto ja sisältö	311
8. Kaksi modusta	318
9. Tekniikka kehittyy, runous ei	329

Lukijalle

Vantaalla 8.11.2018

Tavatessani modernistisen runouden ja kirjallisuuden klassikon Jyrki Pellisen ensimmäistä kertaa Nihil Interitin runotilaisuudessa Eerikinkadun Sauna-baarissa yli 15 vuotta sitten hän muistikuvani mukaan puhui taukoamatta enimmäkseen taiteesta ja itsestään. Hän vaikutti menneiden aikojen hullulta nerolta, joka oli aivan väärässä ajassa ja maassa esittelemässä esteettisiä näkemyksiään kuvataiteesta, kirjallisuudesta, musiikista ja metafysiikasta. Jo ystävyyskeskustelussa Jyrki ehdotti, että kirjoittaisin hänestä kirjan, mahdollisesti proosaa. Kysyttelin ajatusta vähän aikaa ja kun sain taloudellista tukea muun muassa Jenny ja Antti Wihurin säätiöltä ja parilta muulta taholta idean toteuttaminen alkoi näyttää mahdolliselta.

Kirjaa varten on tehty runsaasti tausta- ja tutkimustyötä Otavan arkiton kritiikkeihin ja lehtijuttuihin perehtymisestä Jyrki Pellisen 2000-luvun tuotantoon tutustumiseen asti. Kaikkia kirjoja ei näinkään massiiviseen toteutukseen ole voitu mahdollistaa. Siksi olen rajannut vastaanoton vuoden 1997 kirjaan Ei ilman tätä (Otava), joka on samalla hänen viimeinen kirjansa Otavalle. Jyrki on jatkanut koko 2000- ja 2010-luvun hyvin tuotteliaana. Viimeisinä vuosina hän on julkaissut lähes vuosittain. Häneltä on tähän päivään mennessä ilmestynyt yli 50 teosta.

Kirja sisältää myös minun ja Jyrkin välisen assosioivan taidetta ja elämää käsittelevän dialogin, jota voi luonnehtia kaunokirjalliseksi. Vuosien varrella olen kirjoittanut useita Pellis-aiheisia juttuja ainakin Suomen Kuvalehteen, Kirjailija-lehteen ja Jyrkin iloisen boheemissa kunnossa olevaa Lauttasaaren yksiötä esittelevän jutun Aamulehden Asuminen-palstalle.

Kirjan tyyliä piti etsiä. Lopulta muodoksi vakiintui kahden monialaisen taiteilijan dialogi taiteesta, elämästä, kirjallisuudesta, musiikista ja runoudesta ja persoonallinen muotokuva, jossa suoritetaan myös kirjallisia rinnastuksia. Tyyliin kuuluu barokkinen runsaus ja vapaat mielleyh-

tymät ja mielikarut Pellisen proosan tyyliin. Jyrki on omistautunut abstraktille kuvataiteelle, pianolle ja kirjallisuudelle, minä klassiselle laululle, kirjallisuudelle ja journalismille. Pellisen alati assosioivaa ja ailahtelevaa persoonallisuutta ristivalotetaan myös nuoren ja vanhemman polven taiteilijoiden ja Jyrkille läheisten ihmisten yhteistapaamisissa. Mikään perinteinen elämäkerta tämä ei ole, koska sellaista ei olisi Pellisestä saanut aikaan. Hän muistaa asiat yksilöllisellä tavallaan, elämä muotoutuu ennen muuta hänen mielessään, joka on objektiivisesta kaukana.

Kirja näkee päivänvalon vasta nyt, koska kulttuuriteolle myönteisen kustantamon löytyminen kesti vuosia. Muutama kustantamo lupasi kustantavansa kirjan, mutta vetäytyi kulttuuriteosta ilmeisesti vähäisen myynnin pelossa. Onnekseni elokuvaentusiasti Juri Nummelin kustantamoinen oli Pellis-toteutuksen julkaisemiselle myönteinen.

Motto:

Gunnar Björling ja quosegolaisten elämä ensin -periaate: ”Elämän välittömyyttä olemme halunneet tähdentää kaikkea älyllis-synteettistä sidonnaisuutta, käsitteellisyyttä vastaan.” (Björlingin vastaus 1929-ryhmän syytöksille Quesege – Tidskrift för ny generation -lehteä ja sen toimintaperiaatteita vastaan, 1929.)

Esipuhe

Quosegon ainoat neljä numeroa ilmestyivät vuosina 1928 ja 1929. Lehden avustajina toimivat muun muassa suomenruotsalaisen modernismin kärkinimet, runoilijat Gunnar Björling ja Rabbe Enckell. Quosego ei osallistunut ajan ideologisiin kiistoihin, mutta lehdessä otettiin kantaa esteettisiin ja taiteellisiin kysymyksiin, ja näillä kannanotoilla onnistuttiin herättämään kiukkuista keskustelua. 1929 ilmestyi kirjallinen kalenteri, jossa filosofi Ralf Lagerborg kirjoitti edustamansa 1929-ryhmän nimissä: ”Quosegon perussävy on rikkinäisyys. Me euterpelaiset olimme hyvintuulisempia. Miksi ottaa olemassaolo niin haudanvakavasti.” Björling vastasi Lagerborgin kirjoitukseen ilmoittaen quosegolaisten kieltävän kaikilta tarjotuilta totuuksilta itsestään selvän arvon ja toteuttavan ainoastaan kaikelle älyllis-synteettisyydelle ja käsitteellisyydelle vastakkaista elämä ensin -periaatetta. Elettiin 1920-luvun loppua. Suomenruotsalaiset runoilijat olivat jo omaksuneet modernistisen runouden uusia tyylikeinoja ja ajatuksia käyttöönsä ennen suomalaisia runoilijoita.

Suomenruotsalaiset runoilijat kehittivät omia, ajan myötä muuttuvia poetiikkojansa, joissa elämän ensisijaisuutta korostettiin erilaisin vivahde-eroin. Gunnar Björling syventyi toisessa *Korset och löftet* -kokoelmassaan (1925) esineisiin ja niiden vastakohtiin ja näki kokoelman jälkikirjoituksessa elämän käytännöllisenä ongelmana, joka oli ratkaistava elämän kokonaisnäemyksestä käsin, aivan kuten esteettiset kysymyksetkin. Quosegossa hän siirtyi dada-individualismin kannattajaksi ja pyrki dadan avulla vapautumaan älystä ja murskaamaan kaiken sovinnaisen. Myöhemmässä esseessään ”Min skrift – min lyrik?” hän totesi, että

”ennen kaikkea oli kysymyksessä ajatuksen ja elämän rajoittamattomuus”.

Rabbe Enckell sen sijaan pyrki alkutuotannossaan rikkomaan ulkoisen ja sisäisen välisen rajan ja ratkaisemaan kreikkalaisten myyttien avulla unen ja toden välisen ristiriidan päästäkseen kohti kokemuksen ensisijaisuutta. Varjot värittivät valoa ja pienessä oli suurta. Kokemuksen ensisijaisuuden ymmärtäminen edellytti Enckellille samalla elämän jatkuvan muuttuvuuden tajuamista. Björling päätyi lopputuotannossaan valon ja pimeyden välisen vaihtelun rakentamaan elämännäkemykseen. Tietoisuus pimeästä ja kuolemasta on voiman lähde. Silmä haltioituu valosta, joka muuttuu yhä konkreettisemmaksi, miltei fyysiseksi, luontoon, maaperään kiinnittyväksi. (Kuusi, Kurki-Suonio, Konsala 1967, 240–261, 492–495.)

Elämän ensisijaisuus

Quosegolainen elämän ensisijaisuus palaa muotiin aina sopivin väliajoin, kirjailijoiden kyllästyessä liikaan käsitteellisyyteen. Näin on käynyt myös *Elokuva-Aitta*-lehden (11/1965) kuvassa esiintyvälle laihalle, mokkatakkiin pukeutuneelle silmälasipäiselle miehelle, joka tuijottaa suoraan lukijaa. Miehen silmät ovat kuvaushetkellä kiinni. Syntyy vaikutelma hiukan sisäänpäin kääntyneestä, omiin maailmoihinsa uponneesta ihmisestä, mahdollisesti taiteilijasta. Takki repsottaa auki huolimattoman tuntuisesti. Miehellä on ehkä boheemit elämäntavat.

Toimittaja kirjoittaa kaksi runokokoelmaa julkaisseen Jyrki Pellisen olevan kirjailija, joka noudattaa selkeitä periaatteita kahvilassa ja baarissa. Hän asennoituu juomaan kahvilassa kahvia, baarissa olutta. Vastatessaan kysymyksiin hänen ajatuksensa liikkuvat jo aivan muualla. Toimittaja miettii, onko Pellisen sisin monikerroksinen, aivan kuin tuo vaaleaksi rapattu talo Aleksis Kiven kadulla. Talon seinämässä on väliin suuri, väliin pieni ikkuna, joskus ranskalainen ikkuna ja parveke. Pellisen minään ei näe toimittajan mielestä kuin tuosta pienestä ikkunasta.

Sivun kääntöpuolella kirjoitetaan ylistävin lausein toisesta nuoresta, uraansa aloittelevasta kirjailijasta, kansakoulunopettaja Hannu Mäkelästä,

joka haastatteluhetkellä palvelee Suomen armeijassa. Hänet kuvataan intohimoisesti elämään suhtautuvaksi, maailmalle ja seikkailuille avoimeksi, huolettomaksi romantikoksi, kirjailijan prototyyppiksi. Hän puhuu rakkaudesta, tulevaisuudesta, tytöistä, hänellä on tervettä omanarvontuntoa, ja hän voisi jopa sotia vaikka minkälaisia auktoriteetteja vastaan – jos hänellä olisi tarvetta siihen.

Ensimmäinen Pellisestä kirjoitettu lehtijuttu ei ole poikkeus häntä käsittelevien juttujen joukossa. Hänet on lähes säännöstään esitetty yksinäisenä, omaperäisenä runoilijana, joka on vapaaehtoisesti valinnut syrjäpoluilla kulkemisen, tai hänessä on löydetty ainekset periboheemiin taiteilijaan ja renessanssihenkiseen neroon, jonka tukka ja parta repsottavat valtoimenaan.

Oikeastaan Pelliselle ja Mäkelälle yhteistä oli vain sama kustannusyhtiö, Otava. Siinä missä Mäkelä kirjoittaa lyyrisiä luonnontunnelmia, ylistyksiä kesätytölle, Pellinen on heti esikoisteoksessaan suuntautunut syvemmille vesille, olemisen ja elämisen peruskysymyksiin, kielen ja maailman metafysisille tasoille.

Voi olla, että toimittaja on nähnyt nuoren, 25-vuotiaan Jyrki Pellisen sieluun ainoastaan ”pienestä ikkunasta”. Nytemmin Pellinen on kuitenkin luopunut sisäänpäinkääntyneisyydestään ja uudistaa elämää pauhaamalla kuin värikäs sirkusihminen: siitä tulee puhki puhumalla, kielen avulla uusi (Tuominen, Hämeen Sanomat 17.10.1999). Mutta Pellishow ei näy lehtien skuupeissa, ei katujen Speakers’ Cornereissa. Se ilmenee teksteissä, vapaasti virtaavassa runossa ja proosassa.

Kirjailija kuin kameleontti

Kuka on tämä ristiriitainen persoona, kirjailija kuin kameleontti? Kirjailija, joka tuo mieleen monipersoonaisen portugalilaisen Fernando Pessoa, heteronyymiensä kautta eläneen runoilijan, sillä erotuksella, että Pellinen elää yhden ihmisen elämää asentoaan jatkuvasti uudistaen, omia ääriviivojaan kumittaen ja muuttaen, omakuvaansa paperille yhä uudestaan eri tavalla luoden. Kerronpa, kuinka päädyin itse tekemisiin

runoilijan kanssa, jonka tekstejä olin ehtinyt ihailla.

Syksyllä 2000 soitin Pelliselle pyytäen häntä esiintymään myöhemmin syksyllä Eerikinkadun Sauna-baarissa järjestettävässä runoillassa, jossa esiintyisi julkaisseiden runoilijoiden ohella nuoria kirjoittajia. Puhelu venähti yli tunnin mittaiseksi. Innostuin lukemaan kirjailijalle omia runojanikin. Lopuksi sovimme näkevämme Sauna-baarissa.

Saavuin Sauna-baariin hyvissä ajoin. Hetken kuluttua portaita alas kaartoi vanhahko, harmaapartainen mies punainen laukku kainalossaan. Hän käveli suoraan tarjoilijan luo ja kysyi tältä, olinko paikalla. Viitoitin kirjailijan luokseni. Hänen istuessaan vastapäätä minua partansa ruokkoamattomana ja isokokoisten silmälasiansa läpi tuijottaen aistin hiukan erikoisen, boheemin oloisen ihmisen. Miehen puhetyyli kuulosti erikoiselta, omintakeisesti assosioivalta, erikoisia ilmauksia viljelevältä. Tuota puhetta ei heti täysin ymmärtänyt. Jo alkuun kävi selväksi, että Pellisellä on omat, vankat mielipiteensä kirjallisuudesta, varmaan muistakin asioista, ja rutkasti omapäisyyttä. Välittömyydestään huolimatta hänen silmissään risteili hiukan pälyilevä katse. Aivan kuin hän olisi ollut hiukan varuillaan keskustelukumppaninsa suhteen.

Vielä samana syksynä tein Pellisestä haastattelun Suomen Kuvalehteen. Ystävystyimme ja tapasimme välillä Helsingin keskustan ravintoloissa ja kahviloissa.

Tapaamisaika ja -paikka eivät ole koskaan olleet ennalta määrättyjä. Olemme nähneet keskellä kantakaupungin elämää ja kahviloita, aamulla, myöhemmin päivällä tai illalla. Pelliseen on voinut törmätä myös sattumalta kantakaupungilla liikkeessa, jutuntekomatkalla Café Kafkan edessä, Akateemisen kirjakaupan lehtihyllyllä kirjallisuuslehtiä silmäilemässä tai hänen suosikkipaikassaan, Ervastian antikvariaatissa Sörnäisissä.

Jossain vaiheessa Pellinen ehdotti, että ryhtyisin kirjoittamaan hänen elämäkertansa. Kypsyttelin uhkarohkeaa ajatusta mielessäni. Ehdin ajautua Portugaliin opiskelemaan portugalin kieltä. Palasin Suomeen vuoden 2002 heinäkuussa. Yhteydenpito Pelliseen oli jäänyt, mutta ajatus kirjoitushankkeesta kypsyi mielessäni. Vuoden lopulla otin yhteyttä Pelliseen ja kysyin, oliko hän vielä kiinnostunut ajatuksesta. Hän oli. Pian työ oli täydessä vauhdissa.

Aluksi mietin mielessäni, kuinka dokumentoida ja tallentaa kuva taiteilijasta, joka alituisen on pyörtämässä sanojaan, tai paremminkin liikkumassa mielteestä toiseen, luomassa itseään uudelleen niin persoonana kuin kirjoissaan. Ihmisestä, joka muistaa asiat omalla persoonallisella tavallaan, ei tarkalleen, vaan luovasti. Henkilöstä, jolle mielikuvitus on aina merkinnyt enemmän kuin tieto. Jolla on takana muhkea viidenkymmenen proosa- ja runoteoksen tuotanto.

Entä toteutus sitten, millainen tyyli olisi valittava? Miten puhalttaa tekstiin henki? Pellinen itse on kirjoittanut niin toisin kuin ei kukaan 1960-luvulta lähtien. Millaisen tekstin hyväksyisi ankarin ensilukijani? Odotetusti jäätä joutui koettamaan kepillä sinnikkäästi useita kymmeniä kertoja. Vaati oman aikansa saada jonkinlainen ote impulsiivisesta henkilöstä. Aluksi varautuneisuus oli silminnähettävää, luottamus rakentui vähitellen. Kiinnostukseni pääasiaan ja siitä keskustelemiseen auttoi tässä rakennustyössä.

Toukokuussa 2003 nousin kustannusyhtiö Otavan portaita ylös kudenteen kerrokseen. Etsin käsiini arkistonhoitajan, jonka kanssa olin sopinut tutustumisesta Pellistä käsittelevään aineistoon. Arkisto oli tunkkainen ja kuuma, mutta onneksi aineistoa ei löytynyt mahdottomasti. Arkiston takaosassa saatoin tehdä työtäni rauhassa ketään häiritsemättä. Kuukaudessa olin käynyt läpi Pellisen teosten arvostelut ja hänestä tehdyt jutut sekä uutiset.

Kuvamateriaalia löytyi niukasti: Pellinen oli taltioitu ainoastaan Otavan pikkujouluissa 1965 ja samana vuonna pidetyissä Otavan 75-vuotisjuhlissa. Hän ei ole koskaan ollut mikään sosiaalinen eläin ja kirjallisten cocktail-tilaisuuksien vakiovieras. Hänelle yhteiskunta on merkinnyt ainoastaan perhettä, harrastuksia ja ystäviä. Ei hän sentään ole kuin kulttikirjailija Thomas Pynchon, jota tietävästi ei ole valokuvattu kertaakaan.

Yhteenottoja

Pianisti André Previn soitti bluesia uudella tavalla, ja Pellinen puhuu toisin. Kaivopihan Suomalaisen kirjakaupan myyjältä hän kysyi aikoinaan

kiinalaisia runoja, ja tämä vastasi suu ammolleen, että tuolla tavalla ei ole koskaan kukaan kysynyt. 1990-luvun lopulla matkallaan Pariisissa Pellinen nousi taksiin ja kehotti kuljettajaa ajamaan Bois de Boulogneen. Kuljettaja kysyi tarkemmin katua ja numeroa, johon Pellinen vastasi, että hän vain haluaa Bois de Boulogneen.

Olen välillä ollut kuten tuo taksinkuljettaja; ensin ymmälläni, mutta lopulta ymmärtänyt, mistä on kysymys. Luullakseni.

Kuuloke on sulkeutunut, jos vastapuoli on ollut Pellisen mielestä liiaksi faktojen ja totuuksien sovinnaisessa maailmassa eikä ole ollut halukas hyppäämään omaan tajunnanvirtaansa. Siihen tunteiden ja ajatusten virtaan, joka saa kirjailijan näkemään ohi kulkevan pitkän naisen milloin kirahvina, milloin jonakin muuna, tai minut vasemmistolaisena toimittaja-kriitikko Max Randina, toisinaan Parnasson kansainvälisiä kirjailijatahtiä haastatelleena Martti Puukkona, ylipäänsä hiukan vasemmistolaisena, estabishmentia arvostelevana ja mielipiteitään esittävänä henkilönä.

Välillä Pellinen on ollut kuin muovailuvahaa, joka haluaa kääntyä haastattelijan käsissä milloin loogikoksi, joskus lähes jopa siksi tutkijaksi, käsitteiden pyörittelijäksi, jota hän sanoo inhoavansa. Toisinaan tutkijaksi onkin leimattu minut. Epäkonventionaalisuus ei yhdisty vain Pelliseen persoonana, vaan myös kirjailijana.

Vaikka sovinnaiset käytöstavat eivät kirjailijaa aina miellytä, hän edellyttää yllättävää täsmällisyyttä muilta. Kerran myöhästyin viisi-toista minuuttia tapaamisestamme. Svenska Teaternin linja-autopysäkillä minua odottanut Pellinen sadatteli tulistuneena ja toisteli: ”Älä tee tätä ikinä toiste.” Mitä tapahtuu, jos Pellinen todella suuttuu tai loukkaantuu? Välikrikosta voi tulla pitkä ja puhumattomuus kestää vuosia. Suhteet vanhempiinsakin ovat kerran rakoilleet heidän lähdettyään Moskovaan vuonna 1967 Pellisen isän työkomennuksen vuoksi. Pellinen on tulistunut myös kriitikoiden määrittelyihin kirjallisuusbiografioissa ja kirjailijakollegoihinsa. Vihastumisten pohjalta on syntynyt säkeitä, joissa hän on manifestoinut: ”olen nyt aikuinen omasta mielestäni.” Nyrkkikin on ollut vähällä heilua, ellei joku, vaikka Tuomas Anhava, ole ollut vieressä estelemässä.

Näitä nyrkiniskuja olen vuorostani väistellyt. Pellinen on sama pikkupoika, joka hallitsi ensin sisartaan keksimänsä Moniboil-sanakoneen avulla, sitten kyhäämällä sukkeluuksia ja ilkeyksiä koulun pihalla toisille pojille tai opettajille, jotka saapuivat myöhässä oppitunnille.

Vahvimmin Pellisen nyrkki heilahtaa nykyrunoutta kohti. Hänestä nykyrunoilijat ovat ”semanttisen sukan” sisällä, leikkivät ja pelaavat käsitteillä ja sanoilla, mutta ulkokohtaisesti pääsemättä kiinni omaan itseensä, kokemuksiinsa ja tunteisiinsa. Pellinen palaa itse mieluiten vanhaan, slaavilaiseen runouteen ja proosaan, muun muassa Gogoliin, Dostojevskiin ja Hlebnikoviin. Hänen ”omaan sukkaansa” mahtuvat kaikki omaperäiset ja -tyyliset tekijät, joiden teksteissä on tunnetta, sisältöä ja kokemusta.

1940 syntynyttä Pellistä miellyttävät 1960-luvun osallistuvan kirjallisuuden ja nykykirjallisuuden sijasta 1950-lukulaisten kirjailijoiden, muun muassa Tuomas Anhavan ja Paavo Haavikon tekstit, joissa maailma ei ole hänen mielestään ohjelmallisuuteen jähmettynyt, vaan kokemuksen mukaisessa liikkeessä.

Suomenruotsalaisten kirjailijoiden teksteissä esiintyi modernistisia piirteitä jo 1920–1930-luvuilla. Suomalaisten modernistien teksteissä näkyivät vaikutteet T. S. Eliotilta ja Ezra Poundilta. Ajan kirjasta ja Näköalasta saattoi lukea käännösnäytteitä Ranskan, Englannin, Ruotsin ja Amerikan modernismeista. Edellä mainittujen lehtien perustamisvuonna – 1949 – ilmestynyt T. S. Eliotin *Autio maa* oli ensimmäinen eurooppalaista modernismia edustanut käännösvalikoima, joka ilmestyi Suomessa. Modernismi jalkautui Suomeen hyvin nopeasti johtuen kritiikin innosta ja kirjallisissa polemiikeissa kehitetyistä taidoista: 1950-lukua onkin monesti kutsuttu kritiikin vuosikymmeneksi. Arvosteluissa, poleemisissa esityksissä ja julkisissa keskusteluissa selvitettiin modernismin teoriaa.

Uuden, kuville perustuvan modernin runon läpimurto tapahtui vuonna 1956 Eeva-Liisa Mannerin *Tämä matka* -esikoisrunokokoelman julkistamisen myötä. Keskeisimpiä 1950-luvun modernin runon edustajia olivat hänen ohellaan Paavo Haavikko ja Tuomas Anhava. Modernismille oli tyypillistä romantiikasta irtisanoutunut, yleistyyksiä ja abstraktioita hylkivä itsenäinen kuva, joka 1960-luvun alussa aiheutti

Jyrki Pellinen (s. 1940) on suomalaisen modernistirunouden eräitä kivijalkoja, omalaatuinen genius-persoona, joka kirjoittamisen lisäksi maalaa ja soittaa pianoa. Taide on ollut mukana Pellisen elämässä lapsuudesta lähtien. Hän on venäläisen kirjallisuuden rakastaja, joka elää ja tuntee ihmiset sanoiksi asti.

Tässä muotokuvassa Pellisen persoona näyttäytyy hänelle läheisten ihmisten, taiteen ja kirjallisuuden sekä nuorempien kirjailijoiden kautta.

Rita Dahl (s. 1971) on kirjailija, kääntäjä ja tietokirjailija, joka on kirjoittanut muun muassa Suomen kaivoksista, maahanmuutosta, poetiikasta, sananvapaudesta ja eri maista ja kulttuureista.

kustantamotarke.wordpress.com

